

Modeliranje epistemičke udaljenosti: glagolski pridjev radni u hrvatskome

Mateusz-Milan Stanojević

mmstanoje@ffzg.hr

Filozofski fakultet, Zagreb

Hrvatski sintaktički dani,
Osijek, 11-13.11.2010.

Uvod

- složeni glagolski oblici (perfekt, futur II, pluskvamperfekt, kondicional)
- optativ: *živio!*
- pridjev: *izazovi naraslog Sveučilišta, o naraslim apetitima*

Uvod

- u složenim oblicima kombinacija glagola *biti* (nesvršeni prezent, svršeni prezent, (im)perfekt, “aorist”) + glagolski pridjev radni

Uvod

- gotovost (Musić, Katičić...) (perfekt)
- *Gledaj ga. Igrao se u blatu.* (Katičić)

Uvod

- Problem:
 - kako modelirati glagolski pridjev radni?
- Cilj:
 - značenjska utemeljenost strukture
 - istaknutost zadnjeg dijela > epistemička udaljenost

Pregled upotreba: hrvatski

(podaci iz HNK; slučajni uzorak 1000 participa)

Oblik	%
perfekt	86.81%
kondicional	12.07%
pridjev	0.82%
futur 2	0.20%
pluskvamperfekt	0.10%

Perfekt

- Pomoćni glagol
 - ...*tužbe su digli i svi drugi zaposlenici*
- Udaljeni pomoćni glagol
 - *On je, naime, nakon što se doselio kod Mire, koja iz prvog braka ima troje djece, od čega je dvoje retardirano, njezinoj maloljetnoj retardiranoj kćeri napravio dijete.*
- Jeden pomoćni glagol za više gl. prid. radnih
 - *Slušajući ga, jednostavno sam dobila ideju i počela kreirati.*
 - u korpusu sa sastavnim i suprotnim veznicima

Perfekt

- Jedan se za više gl. prid. radnih?
 - *U Autoškolu "Tigra" u Vukovaru javio se 27. prosinca 2000. i upisao tečaj.*
- Perfekt bez pomoćnog glagola:
 - naslov: *Kostrenjani "peticom" deklasirali Osječane*
 - živo pričanje: *Ponovno sjeo na teretni vlak i otišao za Flin Flon*
 - me: *Nenad Puhovski, vlasnik kuće koja je producirala film počeo me napadati*
 - se: ...*kad se dogodilo rukometno zlato*

Simbolička analiza: perfekt

- Nesvršeni prezent pomoćnog glagola *biti* = sada (poklapa se s vremenom govorenja)
- *biti* pokazuje i lični oblik (particip označava samo rod i broj)
- Glagolski pridjev radni = istaknutost posljednjeg dijela
- mogući gubitak pomoćnog glagola u 3. licu jednine = opis "sadašnjeg stanja" 3. lica kao "standardna vrijednost" = kanonička točka gledišta = 3. lice+sada
- jasna veza s pridjevskim značenjem; usp. i Živio! (**ti**, a ne **ja**); možda i veza s 3. licem kao standardom u Kiši, Sniježi...

Simbolička analiza: pluskvamperfekt

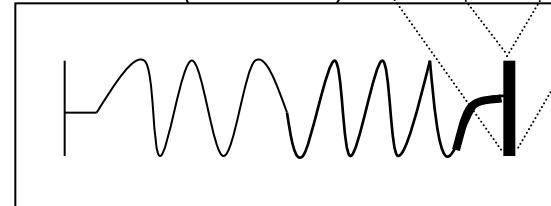
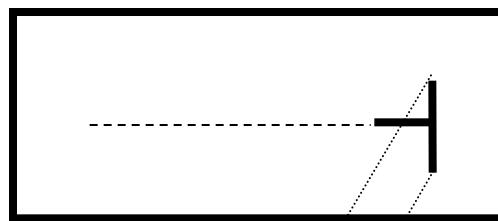
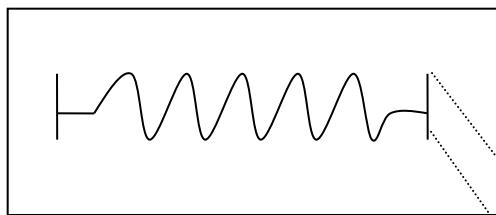
- Polazište nije “sada” nego neka točka u prošlosti = izraženo glagolom *biti*
- Nema “standardne vrijednosti” (tj. nemoguće je izbaciti pomoćni glagol) jer je točka gledišta pomaknuta u prošlost

Simbolička analiza: futur 2, kondicionali

- svršeni prezent glagola *biti* = točka gledišta = virtualni svijet (različite udaljenosti)
- Glagolski pridjev radni = istaknutost posljednjeg dijela

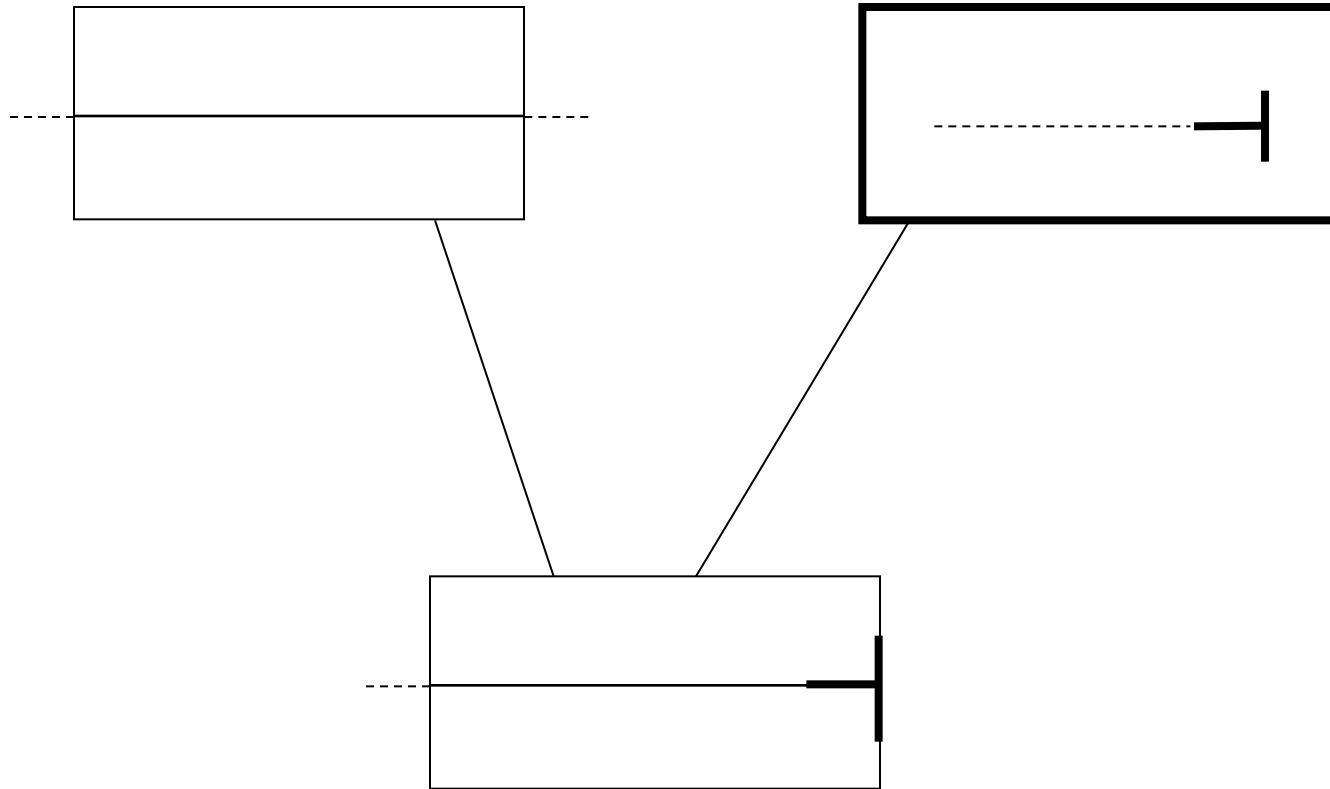
Svršeni glagol

gl. pridj. rad.

Nesvršeni glagol

gl. pridj. rad.

U skladu s drugim činjenicama iz hrvatskog...

- Aorist kao “živo ispričana”, neposredna radnja (Stanojević i Geld u tisku)
- Gubitak simboličke gotovosti kod glagolskog pridjeva radnog (Stanojević i Geld 2005)
- Rezultativnost prototipnog pasiva / glagolskog pridjeva trpnog (Belaj 2004)

U skladu s drugim slavenskim jezicima...

- Gubitak kopule u 3. licu jednine, množine (poljski, češki, slovački, makedonski)
- varijacija u korištenju kopule (slovenski, hrvatski; bugarski (gramatikalizirano))
- potpuni gubitak kopule (ruski)

U skladu s drugim slavenskim jezicima...

- istaknutost posljednjeg dijela kao polazište za rezultativnost
- rezultativnost kao polazište za imperceptiv (renarativ) (bugarski, makedonski) = subjektivizacija
- simbolički izraženo upravo u 3. licu (standard za izricanje epistemičkog stajališta – ne o govorniku i sugovorniku nego o trećem)

U skladu s dijakronijskim razvojem

- pomak od rezultativnosti k običnoj prošlosti (= možda objašnjenje “rijetkosti” perfekta u ranijim zapisima)
- novi razvoj perfekta koji simbolički izražavaju rezultativnost (npr. *ima* perfekt u makedonskom, poljskom)

- Barić, Eugenija, Mijo Lončarić, Dragica Malić, Slavko Pavešić, Mirko Peti, Vesna Zečević, and Marija Znika. 1990. *Gramatika hrvatskoga književnog jezika*. 2nd ed. Zagreb: Školska knjiga.
- Bojadžiev, Todor, Ivan Kucarov, and Jordan Penčev. 1999. *S'vremenен б'лгарски език*. Sofija: Pet'r Beron.
- Fielder, Grace E. 1995. Narrative Perspective and the Bulgarian L-Participle. *The Slavic and East European Journal* 39, no. 4 (Winter): 585-600.
- Grepl, Miroslav, Zdeňka Hladká, Milan Jelínek, Petr Karlík, Marie Krčmová, Marek Nekula, Zdenka Rusínová, and Dušan Šlosar. 1996. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny.
- Katičić, Radoslav. 1991. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Lunt, Horace. 2001. *Old Church Slavonic Grammar*. 7th ed. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Migdalski, Krzysztof. 2006. *The Syntax of Compound Tenses in Slavic*. Utrecht: LOT Publications.
- Pašov, Pet'r. 2005. *B'lgarska gramatika*. Plovdiv: Izdatelska k'šča Hermes.
- Pauliny, Eugen, Jozef Ružička, and Jozef Štolc. 1968. *Slovenská gramatika*. 5th ed. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelstvo.
- Silić, Josip, and Ivo Pranjković. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Spasov, Ljudmil. 2002. Za makedonskiot perfekt. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 45, no. 1: 269-276.
- Toporišić, Jože. 2000. *Slovenska slovnica*. 4th ed. Maribor: Obzorja.

Hvala!

Mateusz-Milan Stanojević

mmstanoje@ffzg.hr

Filozofski fakultet, Zagreb